

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВПЛИВУ ЗАРУБІЖНИХ ТНК НА УКРАЇНУ в XXI ст.

ПРОХОРОВА Марина Едуардівна,

кандидат економічних наук, доцент,

Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

ЛЕВИЦЬКА Наталія Миколаївна,

бакалавр спеціальності «міжнародні економічні відносини»,

Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті досліджено особливості розвитку та сучасного стану транснаціональних корпорацій, визначено динаміку надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну, зазначено позитивні та негативні наслідки транснаціоналізації національної економіки. Проведено аналіз особливих умов діяльності ТНК на сучасному етапі розвитку; запропоновано напрямки покращення інвестиційної привабливості України через розвиток процесу транснаціоналізації.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, глобалізація, економіка, прямі іноземні інвестиції, міжнародна діяльність, транснаціоналізація господарства.

Міжнародні корпорації стали динамічними суб'єктами, що чинять глобальний вплив на елементи світової економіки. Особливо цікавим є дослідження діяльності ТНК в післякризовий період в Україні. Це пов'язано з тим, що забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать динаміка соціально-економічного розвитку та можливість модернізації національної економіки. Спад темпів приросту прямих іноземних інвестицій в економіку України пояснюється впливом світової фінансово-економічної кризи на рух капіталу, а також курсовою різницею, яка виникла у зв'язку із девальвацією курсу гривні до долара США. За експертними оцінками, головними об'єктами для закордонного капіталу стали проекти в Євро-2012 та банківський сектор.

Отже, в цілому Україна і тепер залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство, а порушення макростабільності на зовнішніх ринках відображається на внутрішніх проблемах.

Аналізом проблем впливу зарубіжних ТНК на державу не було частим предметом дослідження. Зокрема, В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький у своїх працях наводять приклади впровадження великих ТНК у пострадянський економічний простір, вказують переваги та недоліки для країни-одержувача інвестицій, Т. Орехова у своїй монографії окреслює потенціал транснаціоналізації економіки України, О. Рогач у своїй праці "Міжнародні інвестиції" зазначає переваги розміщення прямих інвестицій, шляхи поліпшення інвестиційного клімату України.

Значним внеском у дослідження різних аспектів формування та діяльності ТНК, у тому числі їх взаємодії з країнами перехідної економіки також є праці вітчизняних учених Ю. Пахомова, В. Будкіна, В. Рокочої, М. Рубцової, Д. Лук'яненка, В. Сіденка, А. Кредісова, А. Поручника, Є. Панченка, І.Бланка, М. Дудченка, В. Білошапки, О. Білоруса, А. Пересади, А. Філіпенка, А. Румянцева.

У сучасній світовій економіці активна виробнича, інвестиційна й торгівельна діяльність ТНК дає їй можливість виконувати функцію міжнародного регулятора виробництва і розподілу продукції бути важливим визначальним фактором у позиції тієї чи іншої країни в системі міжнародного поділу праці та світових господарських зв'язків.

Оцінюючи вплив ТНК на динаміку світового економічного розвитку маємо можливість виділити кілька основних напрямків:

1. Формування динаміки, структури та рівня конкурентоспроможності економіки на світовому ринку товарів і послуг.
2. Контроль міжнародного руху капіталу та прямих іноземних інвестицій, оскільки ТНК є основним інвестором в країни, що розвивається, й досить відчутно впливають на їхній економічний розвиток.
3. Прискорення створення та передачі інновацій, концентруючи їх у своїх наукових центрах і підприємствах. Завдяки виробничим і фінансовим можливостям ТНК сконцентрували у своїх руках найбільш наукоємні виробництва. Вони ж виробляють найновіші види продукції з найбільш затребуваними споживачами характеристиками, тим самим сприяють процесу технологічного розвитку виробництва.

4. Розширення і прискорення міжнародної трудової міграції, сприяння розповсюдженню професійних знань, процесу обміну досвідом між співробітниками із різних країн і руху робочої сили слідом за прямими іноземними інвестиціями. Тим самим створюється міжнародний ринок праці, до якого характерною рисою є конвергенція професійної підготовки персоналу.

Таким чином, можна зробити висновок, що ТНК є важливим рушієм головних процесів сучасної економіки.

Активність ТНК та приплив прямих іноземних інвестицій в Україну значно поступається іншим країнам східної Європи і СНД. Незважаючи на це, Україна має значний потенціал для іноземних інвесторів і є перспективним ринком. Цьому сприяє низка факторів, що роблять Україну привабливою для діяльності ТНК. [1]

Приймаючи інвестиційні рішення й обираючи країну для реалізації інвестиційного проекту, ТНК керуються багатьма факторами. У сучасній науковій літературі найчастіше використовують пояснення феномена глобалізацій корпорацій, вперше запропоноване Данінгом. На його думку, ТНК приймає рішення про здійснення інвестицій за кордоном при задоволенні трьох наступних умов: [7]

1. Конкурентні переваги від створення власного виробництва за кордоном повинні переважати витрати на його розгортання;
2. Країна-одержувач повинна приваблювати інвестора своїми географічними характеристиками;
3. Самостійна реалізація попередніх двох переваг має бути для інвестора вигіднішою, ніж їх використання через місцеві підприємства, тобто має існувати перевага інтернаціоналізації.

У науковій літературі поки що не існує загальновизнаного пояснення причин, що обумовлюють вибір корпораціями тієї чи іншої місцевості для розгортання інвестиційного проекту. Існує спектр думок, який можна звести до групи:

- привабливість країни з погляду витрат. Тут до уваги беруть вартість робочої сили, характеристики податкової системи та субсидування, якість інфраструктури, кадрових ресурсів і розвиненість фінансових ринків;

- привабливість країни з погляду збуту: характеристика місцевого ринку, його розвиненість, потенціал росту та відкритість країни для міжнародної торгівлі;

- привабливість країни з погляду особливостей культури, мови й політичного ризику.

За цими критеріями Україна є особливо привабливою для діяльності ТНК, але деякі фактори цю привабливість нівелюють, знижуючи конкурентні переваги України.

Доволі часто динаміка й обсяг ринку країни є визначальним мотивом виходу ТНК на її ринок. Емпіричні дослідження свідчать, що країни з швидко зростаючими ринками є об'єктами активної інвестиційної діяльності ТНК. За кількістю споживачів (близько 46 млн) України є потенційно великим ринком у Європі. Відносна не насиченість українського ринку після розпаду СРСР, менший рівень конкуренції робить його досить перспективним для іноземних інвесторів, хоча низький рівень доходів значної частини українського населення перешкоджає формуванню динамічного платоспроможного попиту. Але останніми роками ситуація поступово поліпшується. Проте відставання України від промислово розвинутих країн із ринковою економікою та країн Східної й Центральної Європи щодо ВВП на душу населення і середньомісячної заробітної плати ще дуже велике.[8]

Найбільш привабливими для ТНК галузями української економіки є харчова промисловість, галузі машинобудування і металообробки, фінансова, страхова та торговельна сфери.

Однією з умов привабливості діяльності ТНК є наявність в Україні важливих факторів зростання виробництва. Серед них виділяють такі.

Природні ресурси. Україна має значні запаси багатьох видів сировинних ресурсів (вугілля, залізна та марганцева руди, сірка, ртуть, титан, уран, граніт, мінеральні солі тощо) і відповідну добувну і транспортну інфраструктуру.

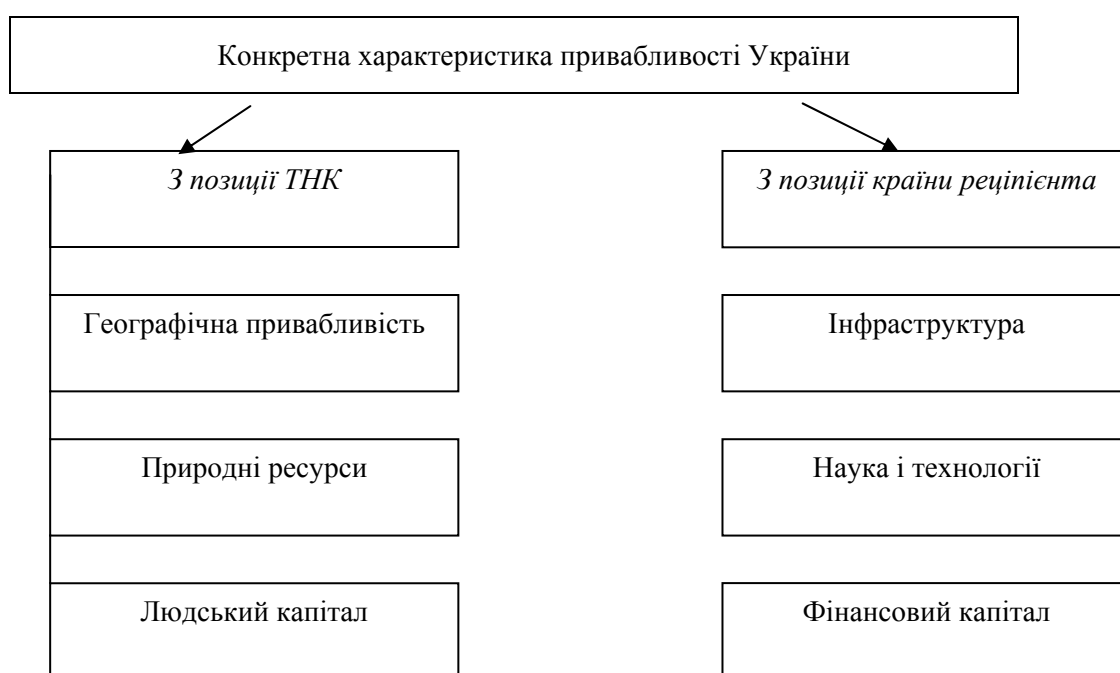
Наявність достатньої розвинутої регіональної транспортної інфраструктури – трубопроводів, транзитних терміналів, залізниць і автомобільних доріг, мереж електропередач, морських портів – визначає певні переваги України. Згідно з оцінками JAA, Україна належить до перших 16 % країн світу за довжиною асфальтованих доріг, перших 37 % - за використанням електроенергії та перших 43 % - за рівнем телефонізації. Щоправда, старіння інфраструктури підриває деякі із зазначених переваг України.

Відносно дешева кваліфікована робоча сила також визначає переваги діяльності ТНК. Хоча в Україні питома вага офіційної заробітної плати в структурі доходів населення збільшується, розрив у вартості робочої сили з промислово розвинутими країнами ще досить значний.

Комп'ютерні технології і програмне забезпечення дають Україні та ТНК надзвичайно великі можливості, оскільки не потребують жодного обладнання чи устаткування крім комп'ютера а переважна більшість витрат виробничих припадає на робочу силу. За рахунок різниці ставок заробітної плати виготовлення того ж програмного продукту в Україні обходиться на кілька порядків дешевше, ніж у США. Тобто український науково-дослідний інститут, весь бюджет якого не перевищує кількох мільйонів гривень, може створювати реальну конкуренцію західним ТНК з їх багатомільярдними оборотами. Ще більше можливостей надає глобальна комп'ютерна мережа Інтернет – закріплення на цьому ринку не потребує жодних капіталовкладень, крім витрат на мінімальне комп'ютерне забезпечення.

Однією з переваг для операцій транснаціональних фірм є економіко-географічне розташування України, а також традиційні економічні зв'язки управлінських фірм із компаніями країн СНД, Балтії, які склалися в попередні роки і зберегли своє значення в період ринкової трансформації механізму взаємного співробітництва, роблять Україну привабливим плацдармом для освоєння ринків сусідніх країн.

ТНК реально оцінюють переваги розміщення, що пропонує будь-яка країна. Конкуренція серед країн, дає їм змогу вибрати найвигідніші місця розміщення своєї мережі підприємств. (рис. 1)

Рис.1 Характеристика привабливості України для діяльності ТНК

Іноземні транснаціональні корпорації готові здійснювати свою діяльність в Україні, проте на заваді їм стають такі фактори, як:

нестабільне й надмірне регулювання, відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій, недосконалість національного законодавства, нечітка правова система, нестабільність економічної та політичної ситуації, високий рівень корупції в усіх сферах господарської діяльності [9] та неспроможність судової системи належним чином виконувати свої функції, критична ситуація у сфері незалежності судової системи (123 місце серед 129 країн світу) [10], низький платоспроможний попит українських споживачів, труднощі у спілкуванні з урядовими та приватизаційними органами, переобтяженість регуляторними нормами та складність податкової системи, суттєве податкове навантаження. У рейтингу за індексом сприятливості податкової системи, який розраховується на основі трьох показників (кількість платежів, час, необхідний для сплати податків та загальний розмір податків) Україна посідає 181 місце серед 183 країн другий рік поспіль [8]. Крім того, негативну роль у сфері привабливості для ТНК відіграють інформаційна ізоляваність і велика кількість міфів щодо України.

Сьогодні для держави головним завданням для залучення ТНК до своєї економіки є вжиття відповідних заходів щодо покращення інвестиційного клімату, тому що при раціональному підході Україна може отримати цілу низку конкурентних переваг від присутності на її території іноземних корпорацій.

В умовах жорсткої конкуренції укрупнення і ріст ТНК є основою їхнього ефективного функціонування. Для реалізації своїх стратегій ТНК використовують прямі іноземні інвестиції, моделі яких наступні: інвестування з „нуля”, стратегічні альянси; міжнародні злиття і придбання; міжнародні переплетіння.

В економічній літературі вже достатньо досліджені переваги залучення прямих іноземних інвестицій. Однак іноземні інвестиції іноді несуть значні ризики для національних економік. Нерідко ТНК, які є великими інвесторами, намагаються перенести на територію країн СНД екологічно шкідливі виробництва, максимально використати їх дешеві природні і трудові ресурси, ігноруючи при цьому їхні національні інтереси. Тому Україна опинилася на перехресті досить суперечливих інтересів. З одного боку, вони дуже зацікавлені в іноземних інвестиціях, а інвестори – у вкладенні в них капіталу. З другого боку уряд ніби намагається захистити національний ринок від загрозливих ризиків діяльності ТНК. Внаслідок несприятливого інвестиційного клімату іноземні інвестори виявляють обережність при вкладенні капіталу. Україна, яка має великий потенціал інвестиційної ємності і водночас низьку насиченість економіки іноземними інвестиціями. Криза 2008-2009 роках ще більше рельєфно розкрила і актуалізувала інвестиційні проблеми країни і продемонструвала, що їх розв’язання лежить у площині подальшої лібералізації інвестиційних режимів. Наявність серйозних інвестиційних проблем значною мірою зумовлена низьким рівнем теоретичних досліджень та недостатністю практичних рекомендацій щодо регулювання прямих іноземних інвестицій.

На основі досліджень Гайдуцького І.П. обґрунтовано, що насиченість економіки України іноземними інвестиціями ще дуже низька. Водночас Україна вже пройшла той етап, коли для залучення іноземних інвестицій треба надавати фіскальні пільги чи фінансові преференції (крім інноваційної сфери). Більш актуальним є створення сприятливого інвестиційного клімату. Прикладом для України, як і країн СНД загалом, може слугувати Грузія, яка після 2005 р. пішла на радикальні реформи, внаслідок чого докорінно поліпшилися її міжнародні рейтинги з оцінки регулювання інвестиційних процесів. У 2010 р. за індексом сприятливості ведення бізнесу серед 183 обстежених країн Грузія посіла 12 місце, а Україна 145 (різниця 123).

Проаналізуємо динаміку прямих іноземних інвестицій, розглянувши рис. 1.

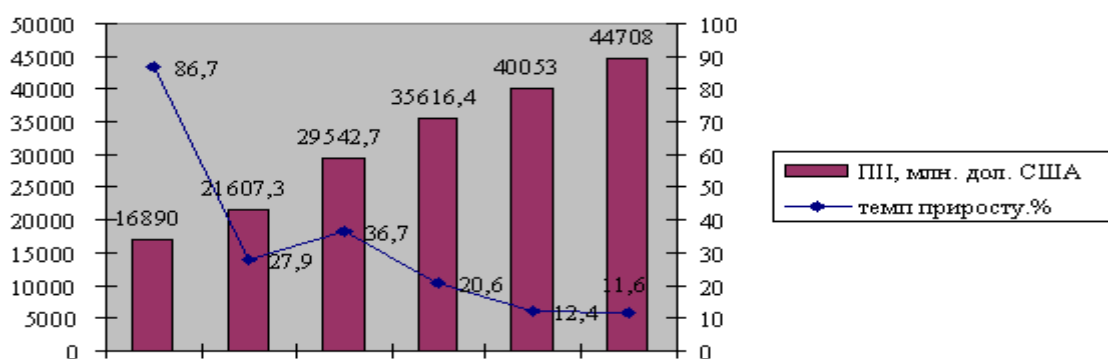

Рис. 1. Динаміка надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну протягом 2006-2011 р. [11]

Розглянувши рисунок, спостерігаємо негативну тенденцію темпу приросту ПІІ в Україну: як бачимо, починаючи з 2009 року даний показник поступово зменшується.

У I півріччі 2011р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2788,2 млн.дол. прямих інвестицій (акціонерний капітал): із країн ЄС надійшло 2287,0 млн.дол. (82,0 % загального обсягу), із країн СНД - 84,3 млн.дол. (3,0 %), з інших країн світу - 416,9 млн.дол. (15,0 %). У той же час капітал нерезидентів зменшився на 447,0 млн.дол.(див. табл.1)

Інвестиції надійшли зі 127 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять(табл.1):

Прямі іноземні інвестиції в Україну за 3 місяці 2011р.

	Об'єм прямих інвестицій на 01.04.2011 (млн. дол. США)	у %
Всього	45602,3	100
Кіпр	10665,0	23,4
Німеччина	7153,4	15,7
Нідерланди	4746,8	10,4
Російська Федерація	3383,3	7,4
Австрія	2815,7	6,2
Франція	2399,7	5,3
Велика Британія	2318,9	5,1
Швеція	1763,1	3,9
Віргінські острова (Британ.)	1403,8	3,1
США	1100,8	2,4
Італія	902,4	2,0
Польща	893,2	2,0
Швейцарія	863,8	1,9

Розроблено за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Якщо проаналізувати дані (табл.1), то можна помітити, що лідируючу позицію в інвестуванні в економіку України посідає Кіпр. Другим стратегічно важливим для України інвестором є Німеччина, інвестиції якої займали друге місце

Високий ступінь інвестування з таких країн як Великобританія та Нідерланди пояснюється суттєвими пільгами для зареєстрованих у них іноземних компаній, а значить, їм теж притаманні певні елементи офшорності, проте не співставними з Кіпром. Збільшення частки Нідерландів і Віргінських островів пояснюється деякими вигідними пільгами для інвесторів, а Франції - однієї з пріоритетних галузей для неї є харчова промисловість, яка буде добре існувати в будь-яких умовах.

Уважно розглядаючи вище перераховані дані дозволяє встановити припущення про схильність "інвесторів" до фінансових зловживань і відмивання коштів; навіть просте ранжування країн, з яких в Україну йшли ПІІ, дозволяє виявити в найбільших інвесторів три офшорних зони: Кіпр, Швейцарію та Британські Віргінські острови. При цьому якщо потужні швейцарські інвестиції можна певною мірою пояснити високим розвитком швейцарської економіки (приклад - ТНК "Nestle"), то економіки трьох інших держав занадто слабкі для здійснення потужних інвестицій власними силами. Також слід відзначити, що інвестиції нерезидентів з Російської Федерації склали всього 7,74% від загального обсягу. Пояснення цього факту в тому, що російські підприємці також віддають перевагу офшорним зонам.

Аналізуючи ПІІ в економіку України слід відмітити, що іноземні інвестори в Україні - це нерідко фірми-аутсайтери, які не витримали конкуренції у своїй країні, або дрібні фірми з обмеженими фінансовими можливостями, які розраховують на швидкий дохід, або ж фірми, які відмивають отримані нечесним шляхом капітали. По своєму якісному складу лише 15 % зарубіжних інвесторів можуть розглядатися як надійні партнери.

Основна ж маса просто намагається поліпшити своє фінансове становище за рахунок операцій на українському ринку.

Потрібно розуміти, що надходження прямих іноземних інвестицій до України повинно сприяти розвитку їх економіки, активізації експортних та імпорتنних операцій провадженню новітніх технологій, росту наукового потенціалу, соціальному та екологічному розвитку, а не лише відображати реальні обсяги імпорту капіталу.

Нині вплив ТНК на економіку України є досить значним і вагомим. Так практично визначені глобальними компаніями такі сектори економіки регіонів України: виробництво тютюнових виробів: ТНК "Japan Tabacco International", "Imperial Tabacco Group", "Philip Morris", "B.A.T.", пиво безалкогольна галузь: - пиво, безалкогольні напої ТНК - „Coca-Cola”, „Pepsi”(викуп „Сандри”), „Orangina Group”(викуп „Росинки”); переробка олійних та зернових культур: компанії "Bunge”(викуп елеваторів, контроль над експортом зерна; ТМ „Олейна”, „Щедрий Дар” та інші); переробка молока: ТНК „Groupe Lactalis”, „Bel Group”, „Danone” (Франція), „Юнімілк” (Росія); виробництво кондитерських виробів (шоколаду) та концентрованих харчових продуктів: ТНК "Nestle” (ТМ „Світоч”, „Торчин-

продукт” та ін.); „Крафт Фудз” (ТМ „Корона”); виробництво продуктів побутової хімії та парфумерії: ТНК Procter&Gamble (США).

Перелічені компанії викупили або побудували виробничі потужності в регіонах України, стаючи фактично елементом регіональних господарств. Враховуючи специфіку діяльності цих компаній маємо: чітко виражена ставка на внутрішній ринок України, обмежені зв'язки з місцевими компаніями – потенційними постачальниками сировини, агресивна рекламна компанія і тактика знищення „внутрішніх” конкурентів.

Проте слід звернути увагу на те що такі ТНК в цілому не несуть прямої загрози економічній безпеці, оскільки не складають конкуренції товаровиробнику. Проте, негативним є момент перетворення країни, яка має величезний інтелектуальний і науково-технічний потенціал, здатний забезпечити власний технологічний прорив на полігон для виконання механічних операцій, які, проте, можуть бути розцінені як „розміщення на території регіону підприємств з інноваційними технологіями”. Можна назвати позитивні приклади (хоча, поодинокі) дій ТНК. Викуп Луцького підшипникового заводу ТНК Aktiebolaget SKF (Швеція), яке має 80 підприємств у 25 країнах світу показав достатню позитивну роль, адже відбулася реанімація вітчизняного підприємства (що є одним із структуроутворюючих для міста), враховуючи сучасні потреби внутрішнього ринку.

Інтереси ТНК очевидні і цілком підпадають під класичне визначення трьох груп інтересів (екзистенційних - інтересів виживання самої ТНК у конкурентній боротьбі, еволюційних - інтересів ТНК зростання та отримання прибутку, домінаційних – намагання підвищити свою могутність і вплив). При цьому, жодним чином не применшуючи значення інших цілей, слід констатувати факт, що для ТНК, як суб'єкта бізнесу, принциповим є еволюційний критерій отримання (чи максимізації) прибутку.

Основним інтересом держави є дотримання економічної безпеки в контексті залучення ТНК у оборонно-промисловий сектор економіки, що має забезпечити вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності економіки за рахунок її переорієнтації на інноваційний розвиток у високотехнологічному напрямі, і, в свою чергу, стане наслідком якісного зростання макроекономічних показників України.

Тому аналізуючи вище сказане, можна визначити основні позитивні і негативні особливості від діяльності ТНК.

Серед основних факторів можливого позитивного впливу діяльності ТНК на економіку країни можна назвати:

- сприяють оптимальному розподілу усіх видів ресурсів;
- сприяють оптимальному розміщенню виробництва;
- завдяки ним активніше поширюються нові товари і технології;
- підриваючи позиції місцевих монополій, сприяють посиленню конкуренції;
- завдяки ним розширюється міжнародна співпраця [6, с. 34].

До основних факторів можливого негативного впливу діяльності ТНК належать:

- небезпека перетворення країни-реципієнта в місце скидання застарілих і екологічно небезпечних технологій;
- захват ТНК найбільш розвинутих і перспективних сегментів промислового виробництва країни, що приймає капітал, та її науково-дослідних структур;
- нав'язування компаніям країни-реципієнта далеко не самих перспективних напрямів у системі розподілу праці в рамках ТНК;
- можливість масового відтоку іноземних інвестицій з економіки приймаючої їх країни, що може викликати закриття підприємств та виникнення пов'язаних з цим негативних явищ;
- вплив прибутку закордонної філії на фінансування внутрішнього інвестиційного процесу материнської компанії [3, с. 233].

Крім того, в Україні більшість економічних гравців все ще не готові до жорсткої конкурентоспроможності міжнародних ТНК. Істотна присутність ТНК різних країн на українському ринку також може привести до руйнування внутрішніх виробників.

Виходячи з цього, політика уряду України має бути спрямована, з однієї сторони, на оптимальне використання можливостей транснаціоналізації, з іншої на нейтралізацію її негативних наслідків; вона має бути комплексною та ґрунтуватися на чітко визначених національних пріоритетах розвитку. У програмі діяльності уряду та у відповідних законодавчих актах мають бути розроблені та закріплені регулятивні механізми, які мають містити одночасно систему стимулів щодо залучення іноземних ТНК та систему амортизаторів можливих негативних впливів транснаціоналізації.

Отже, можна сказати, що ТНК на сьогоднішньому етапі розвитку світового господарства відіграють важливу роль. Адже, вони впливають на економіки приймаючих країн, прискорюють науково-технічний процес, інтернаціоналізацію господарського життя, залучаються ПІІ, відкривається доступ до фінансових ресурсів ТНК, інтеграція до світових економічних процесів, доступ до зовнішніх ринків. При цьому вплив ТНК на розвиток національної економіки України є досить значним і неоднозначним; від позитивних до негативних форм впливу.

З метою запобігання монополізації, контролю за правомірністю та впливу інших регулюючих заходів, країна повинна прийняти відповідні законодавчі акти, які обмежували б діяльність ТНК і спрямовували їх у сфери, визначені державою як пріоритетні. Зростання чисельності країн-інвесторів є позитивним явищем, тому необхідно покращувати інвестиційний клімат для залучення капіталовкладень. При цьому, українським підприємствам слід вступати в співпрацю з іноземними ТНК не в якості джерела дешевих сировинних ресурсів або відсталого технологічного придатку, а використовувати переваги залучення іноземних інвестицій.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдуцький І. П. Привабливість України для ТНК / І. П. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 68-71.
2. Гайдуцький І.П. Регулювання прямих іноземних інвестицій в країнах СНД в умовах економічної трансформації : автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / І. П. Гайдуцький ; КНУТШ. – К., 2011. – 16 с.
3. Руденко Л. В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій / Л. В. Руденко // Журнал Європейської економіки. – 2009. – Т. 8. – № 2 – С. 232-233.
4. Рябець Н. М. Роль ТНК країн, що розвиваються, в умовах посилення диспропорцій економічного розвитку країн / Н. М. Рябець // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – 2010. – № 2. – 39-45.
5. Терехов Є. М. Вплив ТНК на розвиток національних економічних систем / Є. М. Терехов, О. В. Прокопенко // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2010. – № 1. – С. 23-34.
6. Федоренко В.Г. Транснаціональні корпорації як системоутворюючий фактор розвитку національних економік / В. Г. Федоренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 7. – С. 31-34.
7. Хоменко І. Б. Особливості інвестиційної діяльності ТНК в Україні / І. Б. Хоменко // Зовнішня торгівля: право та економіка – 2008. – № 1 – С. 71-78.
8. Eiteman D. K. Multinational Business Finance / D. K. Eiteman, A. I. Stonenill : 11 ed. – Boston, San Francisco, New York: AW Publishing, 2007. – 701 p.
9. Paying Taxes 2011. The Global Picture / International Finance Corporation, Pricewaterhouse Coopers, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/paying-taxes-2011.pdf
10. The 2011 Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/>
11. The 2011 International Property Rights Index (IPRI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internationalpropertyrightsindex.org>
12. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Проходорова М. Є., Левицкая Н. Н. Особенности формирования влияния зарубежных ТНК на Украину в XXI в. / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

В статье исследованы особенности развития и современного состояния транснациональных корпораций, определено динамику поступлений прямых иностранных инвестиций в Украину, указано позитивные и негативные последствия транснационализации национальной экономики. Проведен анализ особых условий деятельности ТНК на современном этапе развития; предложены направления улучшения инвестиционной привлекательности Украины через процесс транснационализации.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, экономика, прямые иностранные инвестиции, международная деятельность, транснационализация хозяйства.

Prohorova M. Levytska N. Features of formation the influence of foreign TNCs to Ukraine in the XXI century. / Institute of International Relations National Aviation University.

This paper is devoted to the study features of the development and current status of transnational corporations, defined the dynamics of the foreign direct investment in Ukraine, and showed the positive and negative effects of trans-nationalization of the national economy. Analyzed the special conditions of TNCs at the present stage of development, proposed ways for improving the investment attractiveness of Ukraine through the process of trans nationalization.

Key words: multinational corporations, economics, foreign direct investment, international activities, transnationalization of the economy.